

Serviceplan för Vansbro kommun 2020-2022

Dokumentnamn Serviceplan 2020- 2022	Dokumenttyp Plan	Fastställd/uppriktad 2020-04-06 KF § 20	Beslutsinstans Kommunfullmäktige
Dokumentansvarig/process- ägare Kommunchef	Version Ver 3	Senast reviderad	Giltig till 2022-12-31

Inledning

I en landsbygdskommun som Vansbro är goda möjligheter att leva och verka på landsbygden viktigt. Även om det alltid är en lägre servicegrad på landet än i större centralorter så ska människor på landsbygden så långt som möjligt ändå ges möjlighet att leva ett fullgott liv och behålla- eller utveckla den service man har.

I riksmidia kan det ibland se ut som om det är synd om de som bor på landsbygden, men vi som lever och verkar här har valt det och formar vår egen framtid. Ibland kan vi dock behöva lite ”hjälp på traven”, till exempel med servicefrågor.

Den här serviceplanen beskriver nuläge med tillgång till olika typer av service i Vansbros kommundelar och vilka möjligheter det finns för att behålla/utveckla den. Planen har tagits fram i samverkan mellan kommunledning, kommunstyrelsens arbetsutskott och Kommunbyggerådet. I september 2015 fördes det nationella investeringsbidraget, Stöd till kommersiell service, över till Landsbygdsprogrammet. Ansökningar om stöd¹ till poängsätts numera utifrån nationella och regionala kriterier. En förutsättning för att stöd ska kunna beviljas till kommersiell service är att kommunen har en plan för invånarnas tillgång till service: ”Den kommun som den som söker bidraget verkar i ska ha en aktuell serviceplan eller översiktsplan som omfattar även serviceplanering. Det finns även en del andra villkor (se fotnot).

Tillgång till livsmedel, bredband, drivmedel och hälso- och sjukvård är viktigt för att vardagslivet ska fungera för människor. Lanthandeln är viktig för livsmedelsförsörjningen i en bygd samtidigt som den fyller en mycket bredare funktion, som mötesplats för social gemenskap. När en ort tappar butiken finns det inte längre någon naturlig träffpunkt för spontana möten mellan människor. Lite samma karaktär har bymacken. Följden av en eventuell nedläggning blir att det sociala livet påverkas. Lanthandeln/bymacken förknippas oftast med kommersiell service såsom post- och paketservice, utlämning av apoteksvaror, spelombud, ombud för systembolaget

samt möjligheter att ta ut kontanter. Om butiken försvinner försämras oftast förutsättningarna för den servicen. Det kan också i sin tur få konsekvenser för den offentliga servicen, till exempel förskola, skola och äldreomsorg. Alla delar är beroende av varandra och om en del förändras eller försvinner får det ofta även andra konsekvenser. Samordning mellan offentlig, kommersiell och ideell service är viktigt och detta förutsätter ett aktivt deltagande från alla parter, inte minst kommunen.

---

¹ Ekonomiska stöd till i första hand dagligvarubutiker och bensinstationer i landsbygder. Stöder regleras i Förordning (2000:284) om stöd till kommersiell service.

Denna serviceplan ska gälla 2020-2022 och är en revidering av den serviceplan som antogs av kommunfullmäktige 2013 och som uppdaterades 2019. Serviceplanen är öppen för revideringar utifrån vad som sker i Vansbro kommun under perioden.

Syfte med planen

Syftet med denna serviceplan är att ge en helhetsbild av den tillgängliga servicen, både kommersiell och offentlig, som finns på landsbygden, att ha en plan för vad som är rimlig service-nivå och hur man verkar för att den nivån ska upprätthållas och/eller utvecklas. En aktuell serviceplan är också en förutsättning för att Länsstyrelsen ska fatta eventuella beslut om ekonomiskt stöd till lanthandeln, eller initiativ för att behålla den service som en lanthandel kan erbjuda. Serviceplanen ska också kunna vara ett verktyg för de(n) som vill utveckla landsbygden och ett komplement till kommunens översiktsplan.

Ansvarsfördelning och utvecklingsmöjligheter

Vansbro är en kommun med fyra huvudsakliga tätorter utspridda längs en sträcka på ca 4 mil längs Västerdalälven och E16. Utöver det finns mindre byar och gles bebyggelse i östra och västra finnmarken. I tätorterna längs älven finns skolor, förskolor och kommersiell service. Vansbro är en kommun med begränsade ekonomiska förutsättningar. Som en följd av tuffa ekonomiska förutsättningar och en förväntad successiv (och kanske ojämnt fördelad) befolkningsminskning så tvingas kommuner som Vansbro kommun ibland fatta beslut om förändringar som upplevs negativt av invånarna i en kommun del som drabbas av neddragningar. Genom kontinuerlig samverkan och gemensamma målsättningar för Vansbro kommun och befolkning/lokal föreningar i kommun delarna, så kan man tillsammans minska de negativa konsekvenserna eller i allra bästa fall till och med undvika dem helt. Ny teknik kan ge nya möjligheter, men ställer också krav på tekniska förutsättningar (till exempel fiberdragning) och behov av ny kunskap i form av digital kompetens. Vansbro kommun och Kommunbygderådet har i anslutning till upprättandet av denna plan enats om att samverka för bästa möjliga framtid i samtliga kommun delar. Det innebär inte att man är överens om allt hela tiden men att vi, såväl inför beslut som när ett beslut är fattat, gemensamt försöker skapa en så bra situation som möjligt för invånarna i en ort/kommun del.

Serviceplanens framtagande (hur planen har förankrats och beslutats.)

Arbetet med serviceplanen har utgått från Dalarnas regionala serviceprogram, Region Värmlands vägledning för kommunala serviceplaner och den serviceplan som upprättades för Vansbro kommun 2013. Serviceplanen har upprättats i dialog mellan Vansbro kommun och Kommunbygderådet, där rådets synpunkter har påverkat skrivningen av målsättningar och åtgärder. Serviceplanen har därefter skickats på remiss till Kommunbygderådet och till föreningar ingående i Näringslivssamverkan. Inkomna remissvar har beaktas innan den slutliga versionen beslutats av kommunfullmäktige.

Avgränsning

Serviceplanen är begränsad till att i första hand omfatta frågor som är kopplade till dagligvaror, drivmedel, betaltjänster, postgång, paket, försändelser och ombud samt servicepunkter.

Redovisning av samråd med angränsande kommuner och regionen

Kontakt har tagits med Gagnefs kommun (näringslivsutvecklare), Region Dalarna (processledare för regionala serviceprogrammet) och Malung-Sälens kommun (kommunchef). Information har inhämtats om förändringar i regionala serviceprogrammet samt eventuella förändringar i serviceutbudet i den västra delen av Gagnefs kommun och den södra delen av Malung-Sälens kommun.

Utmaningar

I Vansbro kommun bor det 6 807 personer (31 dec 2018). Av dessa bor ca 36 procent i tätorten Vansbro, 37 procent i tätorten Dala-Järna, 14 procent i tätorten Äppelbo och 13 procent i tätorten Nås. Andelen invånare som bor utanför centralorten är stor jämfört med många andra kommuner.

För boende på landsbygden är tillgången till kommersiell service av stor betydelse. Service som dagligvaror, drivmedel, betaltjänster, paket, post och ombud är viktiga för alla människor. De här företagen fyller också en viktig social funktion som mötesplats för bygdens invånare. Bygder som ligger långt från större orter och mister sin sista servicepunkt får ofta en lägre attraktivitet för inflyttning och kvarboende.

Vad som är viktig service upplevs på olika sätt

Service har olika innebörd för olika människor. Vissa upplever närheten till en dagligvarubutik som avgörande, medan andra behöver besöka arbetsförmedling, försäkringskassa eller vårdcentral. En skola i byn kan vara en avgörande faktor för att en barnfamilj ska flytta dit och vård- och omsorgsservice är central för många. För företagare kan en fungerande paketdistribution, att lämna dagskassor eller tanka fordon vara det viktigaste. Toleransen för hur långt man har till olika servicefunktioner är olika för olika typer av service och olika människor. Servicen tillhandahålls av många olika aktörer; från företag, myndigheter och kommun, vilket kräver samverkan och en flexibilitet i hur man hanterar servicefrågorna.

Ändrade köpbeteenden och en ökad andel äldre

Tätortshandel, webbhandel och köpcentrum konkurrerar om lanthandelns kunder. En ökande arbetspendling och successiv koncentration av service till centralorten/större handelscentrum har minskat köptroheten på landsbygden, då allt fler kan samordna sina inköp med arbetsresan. Samtidigt ökar andelen äldre och allt fler hushåll riskerar att inte längre klara sina inköp själva, utan blir beroende av kommunen eller annan hjälp. Den som inte kan ta del av ny teknik, som inte har tillgång till bil för att pendla och handla, som inte kan få tillgång till bankkort eller -konto eller är funktionsnedsatt, riskerar att marginaliseras och ställas vid sidan av utvecklingen.

Kommunala servicepunkter

Det finns fem kommunala servicepunkter i kommunen, i Nås, Dala-Järna, Äppelbo, Lövhagen (Finnmarken) och biblioteket i Vansbro. Under 2016 tecknade kommunen avtal med de lokala föreningarna om drift av servicepunkten. På servicepunkterna fanns dator och skrivare som kommunen tillhandahöll men som numera är övertaget av föreningarna samt följande service:

- Digital hörna med information om sevärdheter och turistiska attraktioner, föreningsinformation samt kommunal, regional och statlig information.
- Digitala betaltjänster
- Möjlighet till utskrift, scanning och datoranvändning
- Biblioteksservice*

* Lokala bibliotek har funnits i Äppelbo och Nås. För Dala-Järna organiserar Vansbro kommun transport av låneböcker mellan huvudbiblioteket i Vansbro och servicepunkten.

Servicepunkterna ska enligt avtalen vara öppna minst tre timmar om dagen minst tre dagar per vecka, utom Lövhagen, där man successivt skulle sikta mot ett sådant öppethållande. Lövhagens servicepunkt benämns som en ”mobil” servicepunkt. Enligt avtalen skulle kommunen och den lokala organisationen även samverka om det kommunala serviceerbjudandet ”Förvaltningen på plats”.

De kommunala servicepunkterna ska utvärderas och i de fall de ska vara kvar regleras i särskilt avtal mellan föreningen och kommunen.

Hemsändningsbidrag

Hemsändningsbidrag har hittills inte erbjudits i Vansbro kommun.

Kommunala målsättningar för service på landsbygden

- Vansbro kommun ska verka för att de tätorter som idag har minst ett fast försäljningsställe som erbjuder livs-/drivmedel och service ska behålla det.
- Vansbro kommun ska analysera behov och praktiska/ekonomiska möjligheter för att ge bidrag till organiserad (behovsprövad) hemsändning av varor.
- Vansbro kommun ska, där det av praktiska/administrativa skäl inte är för svårt, i sina upphandlingar försöka möjliggöra för mindre leverantörer och butiker på landsbygden att lägga anbud.
- Vansbro kommun ska verka för att en så god service som möjligt (även statlig eller regional) upprätthålls på landsbygden och i centralorten.
- Vansbro kommun och Kommunbygderådet har ett gemensamt ansvar för att medverka till- och stötta alternativa och/eller innovativa lösningar och företagsstarter för bibehållen service på landsbygden.
- Vansbro kommun håller på med framtagande av ny bredbandsstrategi där ställningstagande kommer ske kring möjligheten till internetkoppling i kommunen, en fråga som är prioriterad. *(Ny nationell bredbandsstrategi till 2025 är beslutad)*

- Vansbro kommun ska verka för bibehållna eller förbättrade kommunikationer med kollektivtrafik från centrala Vansbro till kommundelarna och från kommundelarna till centrala Vansbro (till exempel genom att komplettera befintlig kollektivtrafik med digitala samåkningstjänster).
- Vid betydande förändringar av den kommunala servicen i någon kommunedel så informerar Vansbro kommun berörda invånare om förändringen.
- Om det uppstår faktiska risker för nedläggning eller avsevärd negativ påverkan på någon kommunal service, ska dialog ske mellan kommunens politiska ledning och lokal representant eller Kommunbygderådet.
- Det ska vara tydligt vilken tjänsteperson i Vansbro kommun som har ansvar för vilket ansvarsområde, organisation och kontaktpersoner finns på kommunens hemsida.
- Vansbro kommun har ansvaret för att serviceplanen följs upp minst en gång årligen.
- Vansbro kommun tillhandahåller serviceplanen för den som vill läsa den, såväl digitalt som på bibliotek och biblioteksfilialer och/eller kommunala servicepunkter.

- Vansbro kommuns politiska ledning ska träffa Kommunbygderådet vid minst tre tillfällen per år för att följa upp serviceplanen.